

Motion till riksdagen 2024/25:3217

av Amanda Lind m.fl. (MP)

Utbildning och forskning för ett hållbart samhälle

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att politiken bör skapa rätt förutsättningar för ett livslångt lärande för befolkningen att hantera de globala megatrenderna och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka förutsättningarna för folkbildning genom ökat stöd till studieförbunden, fler platser på folkhögskolorna samt högre ersättning per plats och en större andel generella stöd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en jämlik skola för alla och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skollagstiftningen skärps med krav på huvudmannen att lärmiljöer utformas enligt principen om universell utformning och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anmälningsplikt avseende barn, elever och studenter som befinner sig i landet utan tillstånd inte ska genomföras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om marknadsskolan och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolpengssystemet görs om så att de kommunala skolorna kompenseras ekonomiskt för det lagstadgade ansvar de har, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att befintligt utbud ska väga tyngre vid beslut om etablering av nya skolor och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om etableringsstopp för nya vinstdrivande friskolor och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa möjligheter för kommuner till återkrävande av skolpeng från misskötta fristående förskolor och skolor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en bemanningsnorm i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omedelbart återinföra offentlighetsprincipen för alla skolor och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbud mot vinstutdelande aktiebolagsskolor och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gemensamt skolval och förbud mot kötid som urvalsgrund och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett förbud mot konfessionella friskolor och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolinspektionen ska ta över prövningen och tillsynen av enskilda förskolor och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att friskolor ska rapportera in frånvaro till kommunen och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tilltro till lärarprofessionen och tillsynsstyrning och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om idéburna friskolor och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utbildningens kvalitet och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förskoleklass ska ingå i den anpassade skolans uppdrag och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge lärare och rektorer tillgång till kontinuerlig kompetensutveckling genom hela arbetslivet och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka utbildningsväsendets resultat genom ett nationellt kvalitetssystem och kvalitetsdialoger och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett skolledarlönelyft och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa betyget F i den obligatoriska skolan och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska tillsätta en parlamentarisk utredning för ett långsiktigt hållbart betygssystem och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att första betyget ska ges tidigast i årskurs 7 och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka skolsegregationen och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka statens ansvar för skolans finansiering och likvärdighet genom ett sektorsbidrag och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att på sikt införa kostnadsfri kollektivtrafik för elever och tillkännager detta för regeringen.

31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prioritera barns, ungas och familjers läsning och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rätten till punktskrift ska skrivas in i skollagen och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa tillräcklig finansiering för bemannade skolbibliotek och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationell strategi för att stärka medie- och informationskunnigheten och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga skolans demokratiuppdrag och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beredskapskunskap bör inkluderas som en del i skolans demokratiuppdrag och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta nationella minoritetsspråk som ett nytt skolämne och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp tidigare reformer för språkrevitalisering i skolan och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kulturens och kreativitetens utbildningskedja och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla elever ska ha tillgång till estetiska verksamheter och att alla gymnasieutbildningar ska innehålla estetisk verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en strategi för ansvarsfull digitalisering av skolväsendet och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolans digitalisering ska bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet där staten har ansvar för strategiska beslut, och skolhuvudmän för det professionella genomförandet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att elever ska ha tillgång till såväl analoga som digitala läromedel och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hjälp till långtidsfrånvarande elever och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lärande för hållbar utveckling ska genomsyra all utbildning och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om miljö, hållbarhet och biologisk mångfald i skolväsendet som helhet och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla barn och elever ska ha tillgång till Sveriges natur och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta till vara friluftslivet som en pedagogisk resurs i alla skolformer och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Skolverket i uppdrag att ansvara för det nationella målet ”Ett rikt friluftsliv i skolan” och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att allemansrätten lärs ut genom att tillämpa den i praktiken i lärandet om hållbarhet, natur och friluftsliv och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om statistik över skolors utemiljöer och tillkännager detta för regeringen.

52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolan ska stimulera fysisk aktivitet och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om likvärdighetsbidrag för förskolan och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bemanningsnorm för minskade barngrupper i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunerna aktivt erbjuder förskoleplatser från två års ålder och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja minimigränsen för rätten till allmän förskola från 15 till 30 timmar i veckan och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förskolan ska vara avgiftsfri för låginkomsttagare med barn i förskolan från två års ålder samt att förskolan liksom grundskolan på sikt ska vara avgiftsfri för alla, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kunskap om flerspråkighet ska ingå i utbildningarna till förskollärare och barnskötare och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rätten till punktskrift skrivs in i skollagen och tillkännager detta för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla barn ska ha rätt till direktinskrivning i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnskötare görs till en skyddad yrkestitel och tillkännager detta för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge alla barn rätt till fritidshemmet och tillkännager detta för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fritis ska vara avgiftsfritt och tillkännager detta för regeringen.
64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att man ska kunna arbeta och samtidigt studera till lärare eller förskollärare och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge lärare fler kollegor som skolbibliotekarier, speciallärare och skolsköterskor och tillkännager detta för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolan ska arbeta med att främja elevernas fysiska och psykiska hälsa och tillkännager detta för regeringen.
67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utbyggd elevhälsa och tillkännager detta för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka elevhälsan genom att närma sig målen med en skolläkare per 7 000 elever samt en skolsköterska per 430 elever och tillkännager detta för regeringen.
69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka elevhälsan med ett maxtak på 300 elever per skolkurator samt ett maxtak på 500 elever per skolpsykolog och tillkännager detta för regeringen.
70. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla elever ska ha möjlighet att inom rimlig tid få tillgång till och kunna ta sig till kurator/psykolog och tillkännager detta för regeringen.

71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kostnadsfri frukost och lunch i grundskolan och gymnasiet och tillkännager detta för regeringen.
72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kostnadsfri skollunch under loven och tillkännager detta för regeringen.
73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om satsningar på skolor i glesbygder och skärgårdar och tillkännager detta för regeringen.
74. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka möjligheten till fjärrundervisning via länk i glesbygden och tillkännager detta för regeringen.
75. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa förenklande åtgärder för elever i gränsregioner att kunna gå i skolan i Norge, Danmark eller Finland och tillkännager detta för regeringen.
76. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utbyggnad av vuxenutbildning och yrkeshögskolan och tillkännager detta för regeringen.
77. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka det statliga ansvaret för vuxenutbildningens planering och dimensionering och tillkännager detta för regeringen.
78. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka den statliga finansieringen av vuxenutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
79. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av introduktionsprogrammen så att måluppfyllelsen ökar och tillkännager detta för regeringen.
80. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett grönt kunskapslyft för att underlätta omställning till en hållbar arbetsmarknad, motverka arbetslöshet och skapa hållbara jobb för unga och tillkännager detta för regeringen.
81. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge ukrainska flyktingar bättre möjligheter till utbildning och tillkännager detta för regeringen.
82. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla barn, oavsett kön och könsidentitet, ska mötas med höga förväntningar och erbjudas möjligheter att utvecklas i sina studier och tillkännager detta för regeringen.
83. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barn och elever ska möta förskollärare och lärare med genuspedagogisk kompetens och tillkännager detta för regeringen.
84. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett nationellt centrum för normkritisk pedagogik och tillkännager detta för regeringen.
85. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka elevhälsans och lärarnas kunskap om genusfrågor och normkritik och tillkännager detta för regeringen.
86. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bredda rekryteringen till högskola, vuxenutbildning och yrkesutbildning och tillkännager detta för regeringen.
87. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa tillgänglig barnomsorg även på kvällar, helger och nätter och tillkännager detta för regeringen.
88. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som gör landets studie- och yrkesvägledning för både unga och vuxna mer jämställd och tillkännager detta för regeringen.
89. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka skyddet för den akademiska friheten och tillkännager detta för regeringen.
90. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om högre utbildning som en kraft för omställningen och tillkännager detta för regeringen.

91. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökade veckor för studiemedel och tillkännager detta för regeringen.
92. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett Students at Risk-program i samverkan med Utrikesdepartementet och svenska högskolor och tillkännager detta för regeringen.
93. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om studenters ekonomiska trygghet och tillkännager detta för regeringen.
94. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mer lärarledd undervisning i högskolan och tillkännager detta för regeringen.
95. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka studenternas psykosociala hälsa och tillkännager detta för regeringen.
96. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell kartläggning av studenters psykiska hälsa och tillkännager detta för regeringen.
97. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att studenthälsan bör inkludera även icke studierelaterade problem och tillkännager detta för regeringen.
98. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om studenthälsan och suicidprevention och tillkännager detta för regeringen.
99. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att använda känsliga personuppgifter i studiesyfte ska säkerställas inom ramen för GDPR och etikprövningslagen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
100. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra deltidssjukskrivning, inte endast vid undantagsfall, för studenter och tillkännager detta för regeringen.
101. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om omställningsstöd och tillkännager detta för regeringen.
102. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna grundforskningen och tillkännager detta för regeringen.
103. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka basanslagen och tillkännager detta för regeringen.
104. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna den avgiftsfria utbildningen och tillkännager detta för regeringen.
105. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna tryggare anställningar för forskare och lärare och tillkännager detta för regeringen.
106. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för utländska doktorander, lärare och forskare och tillkännager detta för regeringen.
107. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka miljö- och klimatforskningen och tillkännager detta för regeringen.
108. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) under Utbildningsdepartementet, likt övriga högskolor i Sverige, och tillkännager detta för regeringen.
109. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en nationell plan för att fasa ut plågsamma djurförsök och gå över till djurförsöksfri forskning och tillkännager detta för regeringen.
110. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka de statliga anslagen för att utveckla djurförsöksfria forskningsmetoder och tillkännager detta för regeringen.
111. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slopa produktivitetsavdraget och tillkännager detta för regeringen.

112. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla etikprövningen för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Miljöpartiets politik har sin bas i den gröna ideologin som utgår från de tre solidariteterna.

- solidaritet med djur, natur och det ekologiska systemet
- solidaritet med kommande generationer
- solidaritet med världens alla människor

Målet är social hållbarhet, ekonomin är ett verktyg och samhället byggs inom planetens ekologiska gränser. Utbildning och bildning är bärande delar av ett socialt hållbart samhälle och det fjärde av FN:s globala hållbarhetsmål. När hen ges rätt förutsättningar är människan kreativ och ansvarstagande. En god utbildning är avgörande för att skapa de förutsättningarna och se till så att alla får chansen till självförverkligande och självständighet. Utbildning och bildningen spelar därför en väldigt viktig roll i att skapa förutsättningarna för att förverkliga individens frihet. Via skolan ska barn och ungdomar få viljan och redskapen att lära, kritiskt granska och utvecklas genom livet. I skolan ska varje barn lära sig att läsa, skriva och räkna, skapa, delta i samhällsdiskussionen, samarbeta och umgås med andra och påverka sin egen livssituation.

Politikens uppgift är att skapa förutsättningar för en skola där vi kan lita till elevens nyfikenhet och lärarens kompetens. Att uppnå det kräver dock att skolan får tillräckligt med resurser för att alla som jobbar i skolan ska få en ärlig chans att ge alla elever det stöd som de behöver och har rätt till. Skolan ska ge alla elever möjligheter att växa och utvecklas utifrån var och ens förutsättningar, oavsett vem de är, var de kommer ifrån och vilka föräldrar de har.

Livslångt lärande, utbildning, folkbildning och forskning är avgörande för att hitta svaren på de utmaningar vårt samhälle står inför. Vuxenutbildning, folkbildning och folkhögskolor erbjuder nya vägar till utbildning och bildning genom hela livet. Högre utbildning, forskarutbildning och forskning är drivande för Sverige som kunskapsnation. Det livslånga lärandet och vår struktur för utbildning och bildning är som ett komplext ekosystem där alla delar behöver vara livskraftiga.

Bildning, utbildning och livslångt lärande

Bildning för alla - folkbildning som en del av en stark demokrati

Folkbildningen är en arena för kunskap och bildning. Den ska vara fri och frivillig: den står fri från påverkan utifrån och bygger på frivillighet i deltagandet för alla inblandade. Folkbildningen är inkluderande, den attraherar olika människor och hämtar deltagare brett ur alla grupper i befolkningen. Folkbildningen har flera syften; det handlar om att enskilda individer ska kunna utvecklas med utbildning och bildning, och att stärka och utveckla demokratin i hela samhället. Miljöpartiet vill att förutsättningarna för folkbildningen stärks och att den ska inkludera fler. Vi vill se ett ökat stöd till studieförbunden, skapa fler platser på folkhögskolorna och öka ersättningen per plats, samt öka andelen generellt stöd i stället för projekt och riktade bidrag.

En jämlik skola för alla

Skolan, med alla skolformer från förskola till gymnasium, är en viktig plats för att ge alla barn likvärdiga möjligheter till bildning, kreativitet och kulturupplevelser. Skolan ska ge varje barn möjlighet att vara sig själv och växa till den hen vill vara. Genom skolan ska barn och ungdomar få lusten och redskapen att lära och utvecklas genom livet.

Skolan har ett kompensatoriskt uppdrag som innebär att den ska jämna ut skillnader i barns och elevers bakgrund. Men likvärdigheten i skolan försämras och det skolsystem vi har förstärker skillnaderna. Miljöpartiet vill ge skolan mer resurser och se till att resurserna fördelas efter behov.

Barn är olika och skolan måste därför kunna ta hänsyn till, och ta vara på, olikheter i intressen, styrkor och inlärningsmetoder. Därför vill vi göra ännu mer för att öka jämlikheten och bryta segregationen – alla har rätt att utvecklas i skolan.

Svensk skola är till för alla barn. Det innebär att barns och elevers rätt till utbildning kommer i första hand, och de ska kunna känna sig trygga på förskolan och i skolan. Det innebär bland annat att det är uteslutet för Miljöpartiet att ställa sig bakom förslag om att medarbetare i skolan ska anmäla om de misstänker att ett barn är i Sverige utan tillstånd.

Avskaffa marknadsskolan

Miljöpartiet anser att skolans syfte alltid ska vara utbildning – aldrig vinst. Därför hör aktiebolag med vinstsyfte inte hemma i skolan. Marknadsskolan har skapat en ny logik kring utbildningssektorn som inte bara ändrar villkoren för de skolor som är vinstutdelande, utan också för andra fristående skolor och kommunala skolor. Om vi vill skapa ett samhälle som håller ihop måste skolan bli del av lösningen, och inte nu något som ökar skillnader mellan grupper i samhället.

Marknadsskolan har försvårat arbetssituationen för rektorer och lärare eftersom den har gjort elever till intäkter och föräldrar till kunder. Dessutom har vi en utveckling mot större och större detaljreglering av skolan för att vissa skolbolag inte ska kunna skära ner på kvaliteten för mycket för att göra större vinst. Det drabbar lärarna eftersom det ökar på den administrativa bördan och krymper deras professionella utrymme till det som är lätt att mäta och jämföra.

En del av marknadens logik är affärshemligheter. I konkurrenssituationer är det inte konstigt att man vill hemlighålla receptet på framgång. Men i ett offentligt finansierat utbildningssystem är det inte bara konstigt, utan skadligt och orättvist. Det finns inget skäl att inte omedelbart återinföra offentlighetsprincipen på alla skolor i Sverige. I Sverige har vi en lång tradition av öppenhet och transparens när det gäller myndighetsutövning. Skolor ägnar sig åt myndighetsutövning och förvaltar stora mängder skattepengar. Att friskolor inte omfattas av offentlighetsprincipen är därför helt orimligt.

Dagens system med skolpeng måste reformeras. Riksrevisionen har granskat skolpengen i sin nuvarande utformning och konstaterar att den motverkar en likvärdig skola och behöver förändras. Det nuvarande systemet gör det svårt att planera och fördela resurser effektivt. Kommuner fördelar skolpeng till fristående skolor på samma grunder som till sina egna skolor. Kommuner har dock ansvar och skyldigheter som friskolor inte har. Sammantaget innebär detta en betydande merkostnad för kommunala skolor som de bör kompenseras för.

Olika uppdrag medför olika kostnader, därför blir inte lika villkor ett rättvist och effektivt sätt att fördela pengar. Det kan leda till absurda situationer som att elevers byte av skola leder till ökade kostnader för kommunens elever totalt. Eller att ökade kostnader som bara drabbar kommunen leder till att fristående huvudmän, utan ökade kostnader, får mer pengar.

Skolpengssystemet måste göras om så att de kommunala skolorna kompenseras för det lagstadgade ansvar de har och så att större hänsyn tas till de kommunala skolornas fasta och trögrörliga kostnader. Miljöpartiet vill därför att kommunerna ska ersättas för kostnaden att alltid vara beredd att ta emot nya elever. Miljöpartiet anser att det är hög tid att förbjuda de vinstutdelande aktiebolagsskolorna och få bort marknadslogiken ur skolan.

Tills dess att ett vinststopp har införts behöver ett omedelbart etableringsstopp införas. Friskolor ska dessutom behöva rapportera in frånvaro till kommunen, precis som kommunala skolor redan gör.

Efter marknadsskolan

I ett marknadsstyrt system krävs det kontroll, detaljerade regelverk och överdokumentation för att motverka systemets värsta avarter. Vår vision är en tillitsstyrd skola där tillit och respekt för skolans professioner är ett bärande inslag. Det är lärare, rektorer, speciallärare och specialpedagoger som är experter på att utbilda elever – det måste också vara det de får ägna sin tid åt. Att politiken signalerar att man litar på skolans professioner är också en viktig del i att uppvärdera professionen.

Miljöpartiet har hög tilltro till lärarnas kompetens och erfarenhet. Vi vill tillbaka till ett samhälle som har hög tillit till skolan och de som jobbar där. Politikens uppgift är att skapa förutsättningar för en skola där vi kan lita till elevens nyfikenhet och lärarens kompetens. Som ger dem förutsättningar och mandat att göra ett bra jobb och möta varje elev utifrån deras naturliga lust att lära, även när eleven har stora behov av särskilt stöd. Politikens uppgift är inte att detaljstyra och kontrollera pedagogen i det dagliga arbetet i klassrummet, utan att ge förutsättningarna för att skolans medarbetare ska kunna använda sin fulla kompetens.

Gör skillnad på idéburna och vinstutdelande friskolor

De idéburna skolorna har bidragit till en mångfald av pedagogiker och arbetssätt och många gånger även till att den lilla skolan utanför huvudorten kan finnas kvar. Den mångfalden och valfriheten vill vi värna.

Miljöpartiet bejaktar pedagogisk mångfald i skolan, vare sig skolans huvudman är offentlig eller enskild. Mångfalden ger elever och föräldrar möjlighet att välja en utbildning vars pedagogiska inriktning passar eleven. Miljöpartiet har alltid välkomnat fristående skolor som drivs utan vinstsyfte, utifrån alternativ pedagogik eller som lokala, mindre skolor. Förväntningarna på att all utbildning bedrivs på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, av utbildade lärare som har tillräcklig tid med sina elever, gäller på samma sätt för alla skolor.

Det är stor skillnad på att driva en skola med elevens bästa i fokus, och att driva den i syfte att dela ut vinst. Sverige har hundratals idéburna skolor som har helt andra förutsättningar för sin verksamhet än vad vinstutdelande skolor har. Aktörer som inte försöker att bli av med elever som är dyrare att undervisa, eller att runda hörn för att

spara pengar. Det är skillnad på att driva skola för elevernas skull eller för aktieägarnas skull.

Utbildningens kvalitet

Samhällets förväntningar på skolväsendet är höga. Utbildning i en snabbt föränderlig omvärld är komplext och måste ges de bästa förutsättningarna. Det innebär ett kontinuerligt systematiskt kvalitetsarbete på varje förskola och skola som bidrar till ökad kvalitet och likvärdighet, samt höga kunskapsresultat. Ett sätt för staten att ta större ansvar för likvärdig utbildning i hela landet är att se till att skolhuvudmännen får stöd för det. Skolverket är den myndighet som stödjer skolhuvudmännen i kvalitetsarbetet och behöver ge ett aktivt stöd för skolor att arbeta med att utveckla sin verksamhet. Alla skolor ska vara bra skolor, och det kräver ett systematiskt kvalitetsarbete, till exempel med kvalitetsdialoger och särskilda insatser som ”Samverkan för bästa skola”.

Kunskap, betyg och bedömning

Det svenska betygssystemet har idag flera olika syften. Dels förväntas betyg ge information och återkoppling på elevens kunskapsutveckling till elever och vårdnadshavare, dels syftar de till motivation och incitament för elever att lära sig mer och utvecklas. I viss mån används betygen också som ett mått på skolans kvalitet, och som argument vid resurstilldelning. Det vetenskapliga stödet för att betyg fyller de syftena är svagt. Slutligen fungerar betygen som urvalsinstrument vid antagning till vidare studier på gymnasial och eftergymnasial nivå.

Miljöpartiet oroas av det ensidiga fokuset på betyg och kontroller i utbildningen. Betyg ska användas när det finns skäl för det, till exempel som ett av flera urvalsinstrument för fortsatta studier. Det finns inte vetenskapligt stöd för att betyg bidrar positivt till elevernas kunskapsutveckling, och vi motsätter oss betyg på mellanstadiet men accepterar betyg från årskurs sju, trots att det huvudsakligen fyller en funktion som urvalsinstrument.

Dagens system gör att unga tidigt hindras från att etablera sig i samhället. Varje år är det omkring var sjätte elev som lämnar grundskolan utan att ha godkända betyg i tillräckligt många ämnen för att kunna läsa vidare på gymnasiet. Den elevgruppen är också överrepresenterad bland de ungdomar som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden, eftersom det idag är i princip nödvändigt att ha en gymnasieutbildning för att få en anställning. Dagens system innebär med andra ord att vi i praktiken har en skola som slår ut barn redan i tidig ålder.

Alla elever har rätt till en rättvis bedömning av sina kunskaper som på riktigt ger information om kunskapsutvecklingen, motiverar eleverna att lära sig mer och stödjer en positiv personlig utveckling. Bedömningen ligger till grund för att eleven får rätt stöd i rätt tid.

Nu har vi ett betygssystem som slår ut elever och där varning för underkänt beskrivs som ett sätt för att skolan ska ge det stöd eleven redan har rätt till. Dagens skarpa godkändgräns orsakar ohälsa genom att underkända betyg riskerar att rasera elevernas självkänsla och motivation i skolan.

Vi vill avskaffa betyget F (underkänt) i den obligatoriska skolan. Regeringen bör tillsätta en parlamentarisk utredning för ett långsiktigt hållbart betygssystem. Den behöver ge svar på hur ett betygssystem utan underkända betyg kan fungera när det

gäller antagning till gymnasiet och högskolan. Utredningen behöver också ge förslag kring den ökande rättsosäkerheten när det gäller betyg, som används i marknadsföringssyfte och där lärare utsätts för påtryckningar för att sätta högre betyg på felaktig grund. Den parlamentariska utredningen kan utgå ifrån, men behöver inte vara begränsad till, pågående utredning U 2023:02 Likvärdiga betyg och meritvärden.

Motverka skolsegregationen

En av den svenska skolans största utmaningar enligt den internationella PISAMÄTNINGEN och OECD:s analyser är skolsegregationen. Den största orsaken till segregerade skolor är boendesegregationen. Men svenska skolor är också segregerade på så vis att elever med föräldrar med olika utbildningsbakgrund väljer olika skolor, och pedagogiskt segregerade genom att de bästa lärarna tenderar att oftare arbeta på skolor med elever som har goda förutsättningar att klara skolan. Skolsegregationen leder till att alla barn inte får samma chans till en bra utbildning, och skolmarknaden som den är utformad idag förstärker skolsegregationen.

Eleverna ska kunna välja skola, men skolor ska inte få välja elever. Vi vill därför förbjuda kötid som urvalsgrund och införa ett gemensamt skolval till förskoleklass och grundskola, där alla elever och alla skolor, kommunala som fristående, deltar. Miljöpartiet vill inrätta ett gemensamt antagningssystem för skolan där ingen ska kunna paxa plats på förhand. Skolhuvudmännen och hemkommunerna ska ha ett ansvar för att verka för en allsidig social sammansättning. I antagningen till skolor ska man även beakta syskonförtur, närhetsprincipen och skolkedjor, vilket innebär att det ska finnas en plan för vilken skola eleven ska gå på under hela sin grundskoletid. Både hel- och halvsyskon ska gälla för syskonförtur, i enlighet med betänkande 2021/22:UbU33 Ett mer likvärdigt skolval, som tyvärr röstades ner i riksdagen. Alla barn ska få samma chans att gå i önskad skola, oavsett föräldrar och bakgrund.

Öka statens andel i finansieringen av skolan med sektorsbidrag

Politikens uppgift är att ge rektorer och lärare rätt förutsättningar att göra sitt jobb – rätt förutsättningar att bygga en jämlik skola där alla elever får en ärlig chans. En underfinansierad skola leder till höga kostnader för hela samhället och för eleverna i synnerhet. Samtidigt skiljer de ekonomiska och socioekonomiska förutsättningarna sig åt mellan kommuner. För att skolan ska bli jämlik behöver finansieringen säkras.

Miljöpartiet vill att staten ska ta ett större ansvar för finansieringen av skolan och förskolan. Vi vill därför förstärka det befintliga statliga likvärdighetsbidraget för grundskola, fritidsverksamhet och förskoleklass. Vi vill också stärka likvärdigheten i förskolan genom att öka statens andel av förskolans finansiering. En förutsättning för att staten effektivt ska kunna ta ett större ansvar för skolans finansiering och utjämna socioekonomiska skillnader mellan olika kommuner är att de riktade statsbidragen blir färre och enklare, och att sektorsbidrag till förskola och skola utvecklas.

Utjämningskommitténs rapport Nätt och jämnt (SOU 2024:50) har ett förslag på sektorsbidrag, och utredningens förslag är ute på remiss. Med utgångspunkt i Utjämningskommitténs förslag om ett sektorsbidrag skulle ett sektorsbidrag kunna uppgå till drygt 12 miljarder kronor genom sammanslagning av olika statsbidrag och anslag. Miljöpartiet följer noga remissvaren och tar del av synpunkter på utredningen

för att fortsätta utveckla ett sektorsbidrag som stärker statens ansvar för förskolans och skolans finansiering.

För att underlätta för elever att resa själva till sin skola på ett klimatsmart sätt vill vi på sikt införa avgiftsfri kollektivtrafik för skolelever.

Skolor i glesbygder och skärgårdar

Miljöpartiet är beredda att undersöka möjligheten att införa ett statligt bidrag för mindre skolor där detta skulle behövas, till exempel i glesbygd och skärgårdskommuner.

Samma gäller bemanningen med studie- och yrkesvägledare. Denna satsning ska finansieras inom ramen för ett utbyggt likvärdighetsbidrag från staten.

Lärarbristen är särskilt stor i glesare bebodda områden i vårt land. Här måste vi se till att möjligheten till fjärrundervisning utökas till stöd för såväl elever som lärare. För yngre elever är det viktigt att det finns en lärare eller en annan lämplig handledare på plats vid fjärrundervisning. Skolmyndigheterna behöver erbjuda stöd och genomföra tillsyn för att säkerställa att undervisningen är av god kvalitet.

Vi vill även se förenklande åtgärder för elever i gränsregioner att kunna gå i skolan i Norge, Danmark eller Finland.

En bättre arbetsmiljö i skolan för alla

Skolan är en arbetsplats för både barn och elever och många olika yrkesgrupper, från lärare till kockar. Vi måste därför ta såväl elevers som medarbetares arbetsmiljö på allvar. Idag är många elever otrygga på den plats där de spenderar sin vardag, och medarbetare ger liknande beskrivningar. Vi behöver därför säkra tryggheten i skolan. Eleverna har den bästa kunskapen om hur deras egen vardag ser ut, och det är viktigt att elevernas lagstadgade inflytande på utbildningen verkställs, t.ex. att skolan stödjer elevernas organisering, arbetar strukturerat med elevskyddsombud och skyddsronder. Barn och elever har en lagstadgad rätt till inflytande över sin utbildning.

Läraryrket har gått från ett friskyrke till ett riskyrke, med sjukskrivningstal som sticker ut i jämförelse med liknande yrken. Grunden för att kunna ge barn och elever den utbildning de har rätt till är en god arbetsmiljö. Skolans medarbetare måste få en bättre arbetsmiljö och förutsättningar att känna att man räcker till och kan göra ett bra jobb. Lärares arbetsbelastning är hög, och det är ett misstag att spara på skolan genom att ta bort andra yrkeskategorier. Lärare behöver fler kollegor i form av bland andra skolbibliotekarier, administratörer, speciallärare, elevassistenter och skolsköterskor.

Att lärare och rektorer får tillgång till kontinuerlig kompetensutveckling genom hela arbetslivet är avgörande för en hög och likvärdig kvalitet i undervisningen. Det är också viktigt för att säkerställa forskningsförankringen i undervisningen och inte minst för att öka attraktiviteten i skolprofessionerna, där vi har stor brist idag.

Rätt lön är viktigt för att fler ska vilja bli lärare och stanna i yrket. Miljöpartiet har arbetat för att öka lönaryrkets attraktionskraft och för att öka antalet utbildade lärare. Medellönen för en grundskollärare ökade med 23 procent under Miljöpartiets tid i regering, från 29 300 kr 2014 till 36 200 kr 2020. Antalet lärare i skolan och vuxenutbildningen ökade dessutom med nästan 20 000 heltidstjänster under samma tid. På landsbygderna och i skärgårdarna är lärarbristen ibland svår att möta.

Fler än var fjärde biträdande rektor tjänar samma eller lägre än sin högst betalda lärare. Det är ett resultat av lärarlönelyftet och karriärstegsreformen. Det är viktigt med

höga löner för lärare, men skolledarna är också helt centrala för utbildningskvaliteten. Att personer med hög och rätt kompetens väljer att ta ett ledaransvar över utbildningsverksamheten på Sveriges skolor är avgörande för kvaliteten på skolgången för våra barn. Miljöpartiet ser därför anledning att införa ett skolledarlönelyft.

Fjärrundervisning, som interaktiv undervisning där elever och lärare är på olika platser, kan göra det möjligt för elever att undervisas av behöriga lärare i sitt klassrum med andra vuxna som kan ge stöd under lektionen. Det är ett sätt att hantera lärarbristen och försäkra att också elever i hela landet kan undervisas av behöriga lärare i alla ämnen.

För vissa elever som har en sjukdom, funktionsnedsättning eller svår social situation bör distansundervisning tillåtas, där eleven och läraren har kontinuerlig kontakt. Det kan vara ett verktyg som ökar tillgängligheten till utbildning med behöriga lärare för den som av olika skäl inte kan befinna sig i skolan just då. För elever med problematisk skolfrånvaro är distansundervisning ett sätt att tillgodogöra sig utbildning trots frånvaro. Det är viktigt att elevernas rätt till utbildning är i fokus.

Närundervisning, med skickliga lärare som har tid tillsammans med sina elever i fysiska klassrum, är grundförutsättningen. Möjligheten till fjärr- och distansundervisning i vissa moment i vissa ämnen behövs också för att underlätta för i synnerhet mindre skolor att erbjuda en utbildning av god kvalitet och för elever som har särskilda behov.

Kontinuerlig utveckling i yrket och en god löneutveckling för de lärare som tar sig an de svåraste utmaningarna har betydelse, men för att långsiktigt locka de skickligaste lärarna till de skolor som har störst utmaningar krävs även insatser för lärarnas arbetsmiljö. Det kan handla om mindre klasser och mer tid för planering, uppföljning och möten med varje enskild elev.

Vi vill också att skollagstiftningen skärps med krav på huvudmannen att skol- och lärmiljöer utformas enligt principen om universell utformning. Universell utformning handlar om att skapa lösningar som fungerar för så många som möjligt redan från början, för att inkludera fler. På så sätt behöver man göra färre individuella anpassningar, och skapar en bättre lärmiljö för fler.

En starkare skola med fler lärare

En skola av hög kvalitet behöver välutbildade och engagerade lärare. Fler ska vilja bli lärare och stanna i läraryrket. Fram till år 2035 visar prognosen att det behöver rekryteras förskollärare och lärare motsvarande 131 000 heltidstjänster. Om man antar att examinationstakten är oförändrad innebär det att det saknas ca 12 000 förskollärare och lärare 2035.

Lärarbristen kräver innovativa, kraftfulla insatser och nära samverkan mellan stat, huvudmän och de universitet och högskolor som anordnar lärarutbildningar. En nödvändig åtgärd är att fortsätta bygga ut antalet utbildningsplatser, öka genomströmningen och se till att man kan utbilda sig till lärare i hela landet.

Det ska vara enkelt för den som vill komplettera sin tidigare utbildning och yrkeserfarenhet med den pedagogiska utbildning som krävs för att bli en bra lärare, inte minst för dem som redan har ämneskompetens. Därför är det viktigt att fortsätta arbeta med fler vägar in i läraryrket som korta kompletterande utbildningar och validering av reell kompetens. Det är viktigt att dessa vägar utvärderas och att vi fortsätter hitta nya vägar som ger tillräckligt med pedagogisk kompetens till dem som vill kliva in i skolans värld.

Miljöpartiet vill att modellen med arbetsintegrerad lärarutbildning fortsätter att utvecklas. Arbetsintegrerad lärarutbildning innebär att studenter kombinerar studier med anställning som läraraspiranter. Det innebär att det blir fler vuxna i klassrummen direkt, men att det tar längre tid till examen. Kunskap från de senaste åren behöver tas tillvara för att fortsätta göra utbildningen tillgänglig för fler huvudmän och studenter.

Skolledare

Rektorer och skolledare behöver ha förutsättningar att utföra sitt omfattande och komplexa uppdrag att vara pedagogiska ledare och chefer för alla skolans medarbetare. Det måste finnas tillit och mandat från huvudmannen att utföra uppdraget enligt skollagen och tillräckliga resurser.

Rektorer har en avgörande roll för skolans utveckling och fler behöver lockas att ta steget till ledar- och chefsroller i skolan, samtidigt som villkoren att utföra uppdraget är sådana att man kan, vill och orkar stanna kvar. Attraktiviteten i yrket måste öka, vilket också handlar om arbetsmiljö, lön och kompetensutveckling. Ett professionsprogram för rektorer införs och blir en del i kontinuerlig kompetensutveckling och forskningsförankring.

Villkoren för Sveriges viktigaste ledare måste bli bättre, så att man stannar i sina uppdrag längre. Den höga omsättningen på rektorer och skolledare är en stor riskfaktor för utbildningens kvalitet.

Utbildning som arena för hälsofrämjande och förebyggande arbete

Förskola, grundskola och gymnasium är den självklara arenan för hälsofrämjande och förebyggande arbete eftersom de allra flesta unga finns där, och i grundskolan med skolplikt som grund.

Elever som går i förskolan och sedan går ut grundskolan och gymnasiet med tillräckliga kunskaper kommer att ha ett bättre liv än de som inte gör det. Samhällets uppgift är att ge förutsättningar för var och en att ha den möjligheten. Den som vill bygga ett starkt samhälle investerar i ett utbildningssystem som stärker barn, elever och studenter och ser till att de har de kunskaper de behöver för att leva ett gott liv.

Det är stort fokus på de akademiska kunskaperna, ofta med frasen ”läsa, skriva, räkna” och det är en självklarhet. Däremot saknas fokus på övriga kunskaper om hur man kan leva ett gott liv. Idag vet svenska ungdomar mer om psykisk ohälsa, men det är inte självklart att skolan ger kunskaper om hur man hanterar sin psykiska hälsa. Det borde det vara.

Arbetet med hälsofrämjande och förebyggande arbete är dock inte enbart skolans uppgift, utan behöver ske i nära samverkan med andra delar av samhället. Skolans huvuduppgift är utbildning av hög kvalitet, och när skolan lyckas med den uppgiften är det en stark skyddsfaktor för individer, grupper och samhälle.

För att skolan ska lyckas med sitt otroligt viktiga uppdrag behöver den få vara en främjande, trygg och säker miljö där barn skyddas från våld, insocialisering i kriminalitet och andra risker eller negativ påverkan. Det kräver både relevant kapacitet i den egna organisationen och nära samverkan med främst socialtjänst, polis, fritidsverksamhet och hälso- och sjukvård. På samma sätt är skolans verksamhet central för att de aktörer som möter och hanterar barn och unga ska lyckas med sitt arbete. Det ska därför i alla

kommuner finnas tillgång till operativa lokala samverkansstrukturer. Dessa ska både kunna hantera förebyggande samverkan som säkerställer att barn får rätt insatser i rätt tid, och bredare frågor som tryggheten i och kring skolorna.

Skolan har förutsättningar att vara ett nav i lokalsamhället, kring vilket man kan bygga social sammanhållning, hållbarhet och gemenskap. Skolan ska ges förutsättningar att stötta föreningsliv och civilsamhälle med exempelvis tillgång till lokaler.

Elevhälsa

En av de viktigaste investeringarna handlar om elevers hälsa. Elever som far illa eller mår dåligt riskerar att detta blir ett hinder också för lärandet och skolgången. Därför måste alla elever få rätt hjälp i rätt tid, och mobbning och annan utsatthet bekämpas. En bra elevhälsa ska vara tillgänglig för eleverna och ska kunna hjälpa lärarna att vara en motor i arbetet för trygghet och studiero på skolan. Det kräver en förstärkt elevhälsa som också sätter stödet till den enskilda eleven i centrum. Det kräver också en utvecklad samverkan mellan elevhälsan, socialtjänsten och den allmänna hälso- och sjukvården. Ingen elev ska falla mellan stolarna.

Miljöpartiet vill att bedömningar av psykisk och psykosocial hälsa ska inkluderas i de hälsobesök inom elevhälsan som innefattar allmänna hälsokontroller. Detta för att upptäcka och behandla psykisk ohälsa i tid. Alla elever ska ha möjlighet att inom rimlig tid få tillgång till och kunna ta sig till kurator eller psykolog. Vi behöver en utbyggd elevhälsa på våra skolor. Den psykiska ohälsan bland unga ökar och det behövs en utvecklad samverkan mellan elevhälsan, socialtjänsten och den allmänna hälso- och sjukvården. Miljöpartiet vill införa ett system med en basbemanning för elevhälsan på alla skolor utifrån en socioekonomisk viktning av eleverna på skolan, där skolor med sämre förutsättningar i mer utsatta områden måste ha en mer utbyggd elevhälsa.

I den statliga utredningen ”Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven” (SOU 2021:11) föreslås regleringar för elevhälsan. Utredningen föreslår att det minst ska vara en skolläkare per 7 000 elever, en skolpsykolog per 1 000 elever, en skolsköterska per 430 elever och en kurator per 400 elever. Det skulle innebära färre elever per yrkeskategori för alla kategorier inom elevhälsan, t.ex. har idag skolläkare ansvaret för i snitt cirka 10 000 elever och 1 500 för psykologer. Miljöpartiet vill att det ska bli fler skolläkare, skolpsykologer, skolsköterskor och kuratorer i den svenska skolan för att närma sig målen i utredningen. För skolkuratorer och skolpsykologer anser vi att det är särskilt viktigt att möta de växande behov som finns bland eleverna i landets skolor. Vi vill gå längre än utredningens förslag och säkerställa finansieringen med ett maxtak på 300 elever per skolkurator samt ett maxtak på 500 elever per skolpsykolog.

Rätt stöd i rätt tid

Fortfarande kommer stödet till elever som behöver det alltför sent under skolgången. Istället för att sätta in insatser i de tidiga årskurserna, sätts det in först på högstadiet när eleven har kämpat i många år och det är svårare att komma ifatt. Den här utvecklingen måste vändas och resurserna sättas in så snart behovet har identifierats. I regering drev Miljöpartiet därför igenom en läsa-skriva-räkna-garanti som innebär en starkt rätt för elever att få de stödinsatser de har behov av tidigt i sin skolgång. Skolinspektionens uppföljningar visar att garantin har haft en positiv effekt, men att mycket återstår att göra innan alla barn får rätt stöd i rätt tid.

Elever ska ha rätt till extra stödundervisning om så behövs. Lärare ska ha en avgörande roll i den bedömningen, och tillsammans med skolans professioner ge det stöd som behövs i rätt tid.

Vi ska sätta in tidigt stöd till de elever som har behov av det. Det gäller elever i behov av särskilt stöd i de tidiga åren, elever med problematisk frånvaro och nyanlända. Det gäller elever som har behov av långsiktigt stöd och de som behöver extra stöd under en viss tid eller i vissa situationer. Sparar vi in på stödet tidigt i livet blir det många gånger så dyrt för samhället senare. Stödet måste starta redan i förskolan, även omfatta fritidsverksamhet och ske i samverkan med alla berörda aktörer i samhället, t.ex. sjukvård och socialtjänst.

Det är viktigt att det även på gymnasiet och komvux finns resurser för att ge elever i behov av särskilt stöd det stöd de har rätt till och behöver för att nå målen. Kunskapen från tidigare utbildning behöver tas tillvara även i nästa steg.

Miljöpartiet vill att långtidsfrånvarande elever ska kunna få hemundervisning i samråd med ansvarig lärare i kortare perioder i taget tills de kan återgå till undervisning i skola och ingå i en skolgrupp.

Barns läsning behöver fortsatt prioriteras

Vi har en längre tid kunnat följa hur ungas läsande minskat och hur barns läsförmåga blivit allt sämre. Det är djupt oroväckande. Läsningen är en grund för lärande och bildning, den stimulerar fantasin och ger möjlighet till nya perspektiv och världar. Att kunna tillgodogöra sig texter är en grundpelare för deltagande i samhället och samhällsdebatten. Läsningens betydelse för vår demokrati och för vår framtid kan därför inte överskattas.

Miljöpartiet har under åren i regering drivit på hårt för att stärka barns läsning. Vi införde en läsa-skriva-räkna-garanti för att säkra att inget barn går igenom lågstadiet utan att skolan vidtagit åtgärder om problem med läsningen finns. Vi har genomfört ett stort paket för läsfrämjande med tidiga läsinsatser för små barn och deras föräldrar och böcker till förskolan. Vi har inrättat ett läsråd och stärkt folkbiblioteken runt om i landet.

Lärare, bibliotekarier, föreningar och föräldrar har ansträngt sig för att vända trenden med att unga läser allt mindre och vi har kunnat se positiva tecken. Under 2021 ökade läsningen av tryckta böcker med sex procentenheter inom gruppen 16–29-åringar jämfört med året innan. Det är glädjande, men vi har långt kvar tills vi kan tala om vi har lyckats. En negativ signal i samma undersökning är att andelen föräldrar som läser högt för sina barn minskar.

Under 2022 ökar den dagliga läsningen hos ungdomar jämfört med 2020, och har inte minskat i någon åldersgrupp. Fortsatt politiskt fokus på det läsfrämjande arbetet krävs och att reformen med bemannade skolbibliotek implementeras fullt ut är ett av de viktigaste nästa stegen.

Läromedel

Miljöpartiet vill att skolan ska vara jämlik. Då måste alla lärare och elever ha en god tillgång till läromedel av jämn och hög kvalitet. Det är viktigt inte minst med tanke på att lärarbristen leder till att många elever idag undervisas av obehöriga lärare.

Läromedel är både ett viktigt stöd i undervisningssituationen och för elever att läsa

själva. Därmed är de ett viktigt verktyg för att öka jämlikheten både mellan skolor och mellan elever med olika hemförhållanden.

Läromedel, både tryckta och digitala, utgör en bas som läraren kan arbeta utifrån och ger en bottenplatta för både lärare och elever. Tillsammans med bra lärarhandledningar avlastar de dessutom lärarna som får mer tid till undervisning istället för att uppfinna hjulet på nytt eller lägga tid vid kopian.

Lärare och elever ska alltid ha tillgång till bra, objektiva och högkvalitativa läromedel. Läromedelstillgången måste säkras och lärare och elever ska inte vara beroende av gratismaterial från partiska bolag och andra samhällsaktörer. Därför behöver finansieringen av skolan vara tillräcklig så att skolor inte tvingas avstå läromedel av ekonomiska skäl. Vidare ska rätten till punktskrift skrivas in i skollagen.

Miljöpartiet vill att lärare ska ha kompetens att värdera vilka läromedel som behövs, inflytande över vilka läromedel som används i klassrummet och resurser att välja läromedel grundat på elevernas behov.

Bemannade skolbibliotek bidrar till läsning och lärande

Vi vet att det krävs mer läsning än vad som idag är möjligt i klassrummen för att träna upp läskondition nog för att kunna läsa för att lära. Därför är skolbiblioteken och dess bibliotekarier så viktiga. Idag ser tillgången till bemannade skolbibliotek dessvärre mycket olika ut för Sveriges elever. Skolinspektionens granskning av i vilken utsträckning skolor använder skolbiblioteken som en pedagogisk resurs för att främja elevers lärande har visat att en majoritet av de granskade skolorna inte i tillräcklig omfattning tar vara på de möjligheter ett välfungerande skolbibliotek kan utgöra. Ett bibliotek är så mycket mer än bara hyllor med böcker. En bibliotekarie har med sin kompetens helt andra möjligheter att stimulera till läsning och kan dessutom vara en tillgång för hela skolverksamheten.

Regeringen har aviserat att man går vidare med förslagen från utredningen Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3) och det är nu viktigt att reformen leder till verklig förändring, så att fler barn och elever får vägledas i läsning och lärande av en bibliotekarie i ett bibliotek fyllt av faktaböckernas kunskap och skönlitteraturens upplevelser. Vad barnen ska läsa anser vi ska växa fram mellan bibliotekarier och lärare med barnen i fokus.

Miljöpartiet i regering var starkt pådrivande bakom att en utredning om bemannade skolbibliotek tillsattes. Den färdiga utredningen SOU 2021:3 Skolbibliotek för bildning och utbildning har remitterats, och efter lång väntan har nu regeringen aviserat att det kommer ändringar i skollagen som innebär att elever ska få tillgång till bemannade skolbibliotek. Vi i Miljöpartiet anser att säkerställa en likvärdig tillgång till bemannade skolbibliotek är en av såväl kultur- som utbildningspolitikens viktigaste uppgifter, och det är viktigt att säkerställa att resurserna är tillräckliga. Miljöpartiet vill särskilt lyfta fram några viktiga förslag i skolbiblioteksutredningen. Det behöver regleras vad som är ett skolbibliotek. Det ska vara en gemensam och ordnad resurs med ett utbud av digitala och analoga medier som ska präglas av allsidighet och kvalitet och ställas till elevernas och lärarnas förfogande. Idag saknas reglering i skollagen av syftet med skolbibliotek. Utredningen föreslår att skollagen ska tydliggöra att syftet med skolbiblioteket är att främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet. Vidare ska det framgå av skollagen att skolbibliotek ska vara bemannade. Huvudmannen ska sträva efter att i

första hand anställa personal som har en examen inom biblioteks- och informationsvetenskap.

Skolbiblioteksverksamheten behöver integreras i undervisningen och det behöver tydliggöras i läroplanerna att rektor har ansvar för att samarbetsformer utvecklas mellan skolbibliotekarier och lärare. Målet med förslaget är att skapa goda förutsättningar för skolbiblioteksverksamheten, med god samverkan och förståelse mellan skolbibliotekarier och lärare och deras olika kompetenser. Utredningen slår fast att när skolbibliotekarier samarbetar med lärare för att främja läsandet och medie- och informationskunnigheten kan skolbiblioteksverksamheten få särskilt stor betydelse för elevers bildning och utbildning.

Flexibilitet bör finnas för mindre skolenheter eller om en skola ligger i direkt närhet av ett folkbibliotek. Skolor i landsbygder och skärgårdar ska ges möjligheter till bemannade skolbibliotek. Skolbiblioteket ska i första hand finnas på den egna skolenheten. Enligt skolbiblioteksutredningen kan skolbiblioteksverksamheten, om det finns särskilda skäl, istället organiseras genom att skolan samverkar med ett folkbibliotek eller med ett skolbibliotek på en annan skolenhet. Det gäller om biblioteket ligger i skolans direkta närhet eller om skolan har få elever. För Miljöpartiet är det viktigt att denna undantagsskrivning finns och att den utformas så att den uppnår sitt syfte. I glesbygd, där avstånden är en stor faktor, behöver tillräckliga resurser skjutas till för att lagstiftningen ska kunna tillämpas.

Det råder idag brist på utbildade skolbibliotekarier. Kompetensen inom skolbiblioteken behöver stärkas och skolbiblioteksutredningen föreslår att regeringen ska utöka antalet utbildningsplatser inom biblioteks- och informationsvetenskap. Tillsammans med övriga förslag i utredningen som syftar till att stärka skolbiblioteken samt skolbibliotekariernas roll är vi övertygade om att även bibliotekarieyrkets attraktivitet kommer att stärkas, vilket också är en faktor för kompetensförsörjningen.

Stärk medie- och informationskunnigheten

I en tid där de flesta människor, inte minst unga, tillbringar mycket tid i den digitala miljön och där exponeras för en flod av olika budskap är förmågan att kritiskt analysera information och olika källor viktigare än någonsin tidigare. Utan en sådan förmåga ökar sårbarheten för propaganda, felaktigheter och förvanskade budskap av olika slag. Den som saknar förmåga att särskilja sant från falskt, eller inte kan sätta information i rätt sammanhang, får svårare att bygga solid kunskap. Det ökar också risken för att antidemokratiska budskap får genomslag. Därför har det som brukar kallas för medie- och informationskunnighet (MIK) en självklar plats i skolan.

Miljöpartiet vill att uppdraget att undervisa i medie- och informationskunnighet ska stärkas i grund- och gymnasieskolans läroplaner och examensmål. Vi vill också att samordningen av MIK-frågor ska förbättras mellan samhällets olika sektorer. Som ett naturligt nästa steg anser Miljöpartiet att en nationell strategi för MIK bör tas fram. Ett sådant arbete bör ske i nära samarbete med de aktörer som påverkas i störst mån. MIK kan underlätta det demokratiska samtalet i en alltmer digital tid. Samtidigt måste vi vara medvetna om att det i grunden handlar om tillit – eller bristen på tillit – till samhällets kunskapsproducerande institutioner, som massmedia, skolor, bibliotek, högskolor och andra myndigheter. Därför bör skolan inte enbart förmedla kunskaper och färdigheter i MIK utan även bygga tillit till kunskapsproducerande och kunskapsförmedlande institutioner. Då biblioteken är en institution som många människor känner tillit till kan

folkbiblioteken bidra till en levande dialog om MIK och stötta andra yrkesgrupper i lokalsamhället.

Förtydliga skolans demokratiuppdrag

Miljöpartiet står också bakom kommittén Demokratin 100 års förslag om att skolans demokratiuppdrag bör förtydligas genom att Skolverket ges i uppdrag att utforma rekommendationer, allmänna råd och inspirationsmaterial. Redan idag spelar skolan en central roll i det demokratiska systemet genom sitt uppdrag att förmedla och förankra kunskap och demokratiska värden.

Det finns dock oklarheter i synen på hur skolans demokrati ska tolkas och omsättas i praktiken. På sikt kan detta innebära att alla barn och unga inte ges samma möjlighet att utbildas till medvetna och kompetenta samhällsmedborgare. Eftersom demokratiuppdraget är centralt för att bygga våra demokratiska medborgare behöver denna fråga tas på stort allvar. Vi delar dessutom kommitténs bedömning att Skolverket bör utvärdera konsekvenserna av att politiska företrädare numera allt mer sällan bjuds in till skolorna.

Miljöpartiet anser därutöver att beredskapskunskap bör inkluderas som en del i skolans demokratiuppdrag. Kunskap om totalförsvaret och ansvarsfördelningen i hur demokratin i praktiken skyddas mot yttre hot har blivit mer aktuellt i och med demokratins globala tillbakagång och det mer allvarliga säkerhetsläget.

Minoritetsspråk och modersmål

Både modersmål och minoritetsspråk är var för sig även en viktig fråga när det gäller att utveckla och behålla den egna identiteten. Att kunna fler språk ska ses som fördel och som en resurs för elevens lärande. Skolan behöver erbjuda ett tillräckligt antal timmar för att eleverna ska ha möjlighet att tillägna sig språket för att kunna använda det vidare i studier och arbete. Det ökar också möjligheten att attrahera kompetenta språklärare. Undervisningen måste införlivas i den ordinarie skoldagen för att attrahera fler elever att läsa modersmål eller nationella minoritetsspråk.

Miljöpartiet värnar alla elevers rätt till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål. I dag finns ofta erfarenheter från hela världen i klassrummet, och det är en av skolans tillgångar. Ämnesundervisning på modersmålet ger alla elever en chans att utveckla de kunskaper och förmågor som läroplanen uttrycker. Forskningen är entydig med att kunskap om sitt modersmål underlättar när man ska lära sig andra språk, till exempel svenska.

Miljöpartiet vill stärka utbildningen i de nationella minoritetsspråken genom att inrätta ett eget ämne, med cirka tre timmars undervisning per vecka under ordinarie skoltid. Genom en egen beteckning kan ämnets status stärkas. Det är viktigt att minoritetsspråken garanteras en större undervisningstid inom ramen för skoldagen. Sverige bör också utöka den tvåspråkiga undervisningen för samiska.

Förbud religiösa friskolor

För Miljöpartiet är det en självklarhet att inget barn i någon svensk skola ska utsättas för direkt eller indirekt tvång att delta i en religiös aktivitet. Utbildningen ska vara helt fri från religiös påverkan och att barns och elevers religionsfrihet respekteras. Vi vill därför

utreda om det är möjligt, med hänsyn till Europakonventionen och till nationella minoriteters rättigheter, att införa ett förbud mot konfessionella friskolor, och hur ett sådant förbud i så fall kan utformas. Det handlar om varje barns rätt till en saklig och allsidig utbildning av hög kvalitet i en miljö där människor med olika bakgrunder möts.

Kulturens och kreativitetens utbildningskedja

Miljöpartiet har under många år arbetat för att kulturen ska få en stark roll i skolan. Undervisning med inslag av estetik och kreativitet kan förbättra inlärning och förmåga till kritiskt tänkande. Det är viktigt att även elever som kommer från studieovana hem får tillfälle att lära känna estetiska ämnen, därför är det nödvändigt att detta ämne är obligatoriskt. Undervisning i estetiska ämnen kan även bidra till att elever mår bättre, minskar stress och att de får en mer positiv inställning till skola och lärande.

Konst och kultur är inte en ytlig smyckning eller enkel förströelse. Det är vägar för att förstå världen, att kunna arbeta kreativt och nyskapande med avancerade processer. Det vi lär oss i de estetiska ämnena hjälper lärandet i stort. Vi vill ge estetiska kunskaper större plats i utbildningen, från förskola till folkbildning, från kulturskola till konstnärliga högre utbildningar och forskning. Det är en av förutsättningarna för det svenska musikundret.

Miljöpartiet står fast vid att estetiska ämnen ska återinföras som obligatoriskt ämne på samtliga nationella gymnasieprogram.

Ansvarsfull digitalisering inom utbildningsområdet

Den snabba digitala omvandlingen i samhället är såväl en utmaning som en möjlighet. Digitalisering i utbildning och forskning handlar om allt från när och hur mycket det är lämpligt att använda digitala läromedel till att förbereda barn, elever och studenter för ett arbetsliv och samhällsliv som inte kommer att likna något vi tidigare har varit med om, till att använda digitaliseringens möjligheter för samhällsutvecklingens bästa. Förändringarna går mycket fort och påverkar oundvikligen alla samhällssektorer. Vi behöver agera både snabbt och eftertänksamt.

Att digitaliseringen ofrånkomligen kommer att vara en del i den värld vi lever i innebär dock inte att andra kunskaper blir oviktiga, till exempel vanan att läsa böcker och att skriva för hand men också hantverk och estetiska praktiker. Förskollärare och lärare är experter på barns och ungas lärande. En av de viktigaste förmågorna i arbetslivet är förmågan att lära sig nytt genom hela yrkeslivet. Elever behöver tillsammans med sina lärare fylla sin verktygslåda med olika strategier för lärande som baseras både på analoga och digitala sätt att ta in, organisera och fördjupa sin kunskap.

Digitaliseringen omfattar också administration av utbildning och forskning samt barns, elevers och studenters kunskapsutveckling dels i att faktiskt vara en fullvärdig medborgare i ett digitalt samhälle, dels hur digitaliseringen påverkar kunskapsinhämtning. Det är av yttersta vikt att digitaliseringen är baserad på forskning och beprövad erfarenhet och att beslut om det pedagogiska arbetet fattas av kompetenta medarbetare. Digitaliseringen lägger ett nytt raster över samhället och utbildningen, men vi ska inte tappa grunden i den pedagogiska verksamheten och kunskapen som redan finns om barns utveckling och inlärning, när vi samtidigt tar oss an framtidens kunskapsutveckling med de förutsättningarna. Sverige som land behöver en strategi för

hur vi tar oss an digitaliseringen på ett ansvarsfullt sätt som stärker Sverige och oss som lever här nu och i framtiden.

Lärande för hållbar utveckling

I ljuset av de globala megatrenderna och det världens länder kommit överens om med Agenda 2030 är det tydligt att de som idag är barn, elever och studenter behöver utveckla en handlingskompetens för hållbar utveckling. Skolväsendets uppdrag är tydligt och arbetet med att öka kännedom om generationsmålet – att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta – är av yttersta vikt för att barn och elever ska stå starkt rustade för att leva i och leda ett samhälle som ska nå det övergripande generationsmålet.

Miljöperspektivet är tydligt i skolans styrdokument, och i praktiken arbetar man redan med det bredare begreppet hållbarhet som perspektiv. Miljöpartiet vill att det ska framgå tydligare i skolväsendets uppdrag, vilket innebär att alla skolformer för både elever och vuxna, att utbildningen ska ha hållbar utveckling med dimensionerna social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet som ett grundläggande perspektiv, som det nu finns för barnen i förskolan.

Sverige och världens länder har åtagit sig att uppfylla målen i Agenda 2030, som innebär att alla barn, elever och studenter ska få de kunskaper och färdigheter som de behöver för att främja en hållbar utveckling, bland annat genom utbildning för hållbar utveckling och hållbara livsstilar, mänskliga rättigheter, jämställdhet, främjande av en kultur av fred, icke-våld och globalt medborgarskap, samt värdesättande av kulturell mångfald och kulturens bidrag till en hållbar utveckling (delmål 4.7).

Socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar utveckling

Ett av förskolans, förskoleklassens, grundskolans och gymnasiets viktiga uppdrag är att ge barn och elever förståelse för vad som menas med en socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar utveckling. Utbildningen ska också ge eleverna redskap för att själva kunna leva och arbeta på ett hållbart sätt och bidra till ett hållbart samhälle. Vi behöver helt enkelt rusta våra barn och ungdomar med förmågor, kunskaper och kompetenser inför samtidens och framtidens hållbarhetsutmaningar.

Den svenska skolan berörs i allra högsta grad av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 och för att nå dem måste hållbarhetsfrågorna ha en central plats i undervisningen. Miljö och hållbar utveckling är inte ett eget ämne i vare sig grund- eller gymnasieskolan, men de är inskrivna i såväl läroplaner som i kurs- och ämnesplaner. Tanken är att miljö- och hållbarhetsperspektiven ska genomsyra all undervisning, oberoende av kurs eller ämne.

Även om styrdokumentet redan idag är tydliga med att skolan har en skyldighet att ge eleverna verktyg för att kunna förstå hur miljö, ekonomi, hälsa och rättvisa hänger ihop, vill vi i Miljöpartiet att såväl läroplaner som kurs- och ämnesplaner ses över för att stärka inslaget av miljö-, klimat- och omställningsfrågor. Det bör också övervägas att öka inslaget av dessa frågor i lärarutbildningen.

Även artkunskap och artskydd bör vara en naturlig del av undervisningen i skolan från förskola till gymnasiet. Barn och ungdomar måste få möjligheten att lära sig de vanligaste fåglarna, träden och blommorna i vårt land. Kunskapen om naturen är en viktig del i läroplanen från förskolan till grundskolan och vi ser ett stort värde i att

kunskap om natur och om biologisk mångfald finns med och utökas i läroplanerna för alla skolformer.

Kärleken till naturen börjar i mötet med den

Alla barn ska ha tillgång till Sveriges natur. Det finns evidens för att utomhusundervisning med regelbunden fysisk aktivitet och naturkontakt både direkt och indirekt kan ha positiva och meningsfulla effekter på lärande, skolprestationer, hälsa och välbefinnande samt på elevernas personliga och sociala utveckling. Kunskaper om naturen och möjligheten att vistas i den ger förutsättningar för ett livslångt positivt välbefinnande. Naturens starkaste skydd är också människorna som älskar den.

Barn i Sverige har olika tillgång till naturupplevelser idag. Skolan är den arena där alla barn, oavsett hemförhållanden, ska få tillgång till de kunskaper och den bildning som är centralt för varje människa. Kunskapen om naturen och erfarenheter från att vara i naturen tillhör dessa. Skolan har genom sitt kompensatoriska uppdrag en viktig uppgift att se till att alla barn kommer ut i och möter naturen.

I många kommuner erbjuds redan idag i olika utsträckning tillgång till pedagogik utomhus i naturen. Vi vill att alla skolhuvudmän i samverkan med rektorer ska se till att tillgången och kompetensen för att bedriva utomhuspedagogik i naturen tillgodoses för att uppfylla syftet och målen i den nya läroplanen för förskoleklassen, grundskolan och fritidshemmet (Lgr 22). Huvudmannen ska se till att alla elever, oavsett var i landet de bor eller vilken skola de går i, får lära sig mer om naturen utomhus – i naturen. Rektor ska i sin tur se till så att medarbetarna får den kompetensutveckling och fortbildning som krävs för att nå syftet och målen i den nya läroplanen. Vi vill också att lärarstudenter och yrkesverksamma ska ges möjligheter att fördjupa sig i utomhuspedagogik.

Naturskolor runt om i Sveriges kommuner ger skolan ett stöd i att främja naturpedagogik och ordnar också aktiviteter som kompletterar lärarnas undervisning om naturen. Även myndigheter och organisationer, t.ex. länsstyrelsen och naturskyddsföreningar, anordnar temadagar och fortbildning för pedagoger kring friluftsliv. Regeringen bör säkerställa att det finns naturskoleverksamhet eller annan liknande verksamhet så att alla barn kan ta del av det.

Friluftsliv i skolan

Det är viktigt att ta tillvara friluftslivet som en pedagogisk resurs. Friluftsliv i skolan erbjuder utmaningar och möjligheter där elever kan träna kreativitet, samarbete och problemlösningsförmåga. Det är också en ingång till att diskutera och lära mer om naturen och om hur vi använder jorden och dess resurser. Rörelse och motion är dessutom bra för både hälsan och lärandet.

Att skolan ger alla elever erfarenhet av att vara ute i skog och mark är också avgörande för att ge alla barn och ungdomar kunskaper och erfarenheter för att självständigt kunna röra sig i naturen och ta del av friluftslivets möjligheter.

I dagsläget finns friluftsliv enbart med som mål i läroplanen inom ämnet idrott och hälsa, men ett kollegialt ämnesövergripande samarbete inom området vore lämpligt. Friluftsliv har en tydlig koppling till bland annat miljöfrågor, hållbar utveckling, biologisk mångfald och klimat, som alla finns med som mål inom andra ämnen. Ett kollegialt samarbete ger möjlighet till ökad måluppfyllelse och förbättrar elevernas lärande.

Skolan ska stimulera till rörelse

Rörelse och motion är bra för både hälsan och elevers lärande. Vi vet att det finns elever som skulle klara skolan mycket bättre om deras raster fungerade bättre. Sambandet mellan fysisk aktivitet och barns välbefinnande är också väl beskrivet, liksom att barn rör sig mindre än rekommendationerna och att utvecklingen går åt fel håll. Vi vet hur viktigt det är för barns och ungas både lärande och hälsa med variationsrika och inspirerande miljöer som stimulerar till rörelse och fysisk aktivitet. Miljöpartiet verkar för att stärka fysisk aktivitet i skolan under hela skoldagen och hela skolgången.

Miljöpartiet har länge drivit på för att alla förskolor och skolor ska utformas så att de lockar till fysisk aktivitet på rasterna, både ute och inne. Idag har många förskolor och skolor tyvärr en ytterst liten utemiljö för sina barn och elever, och en del saknar helt skolgård. Miljöpartiet verkar för att underlätta och stödja fler grönskande skolgårdar bland annat i form av skolträdgårdar. Tyvärr saknas det idag statistik över elevernas tillgång till goda utemiljöer. Miljöpartiet vill att statistik förs över tillgång till goda utemiljöer.

Vi behöver också stärka tillgången till friluftslivet i skolan. Genom skolan kan alla barn i Sverige ges en likvärdig möjlighet att pröva på trygga friluftaktiviteter och skapa sig en livslång relation till naturen och till den kravlösa vistelse som många upplever där. Det är viktigt att ta tillvara friluftslivet som en pedagogisk resurs. Friluftsliv i skolan erbjuder utmaningar och möjligheter där elever kan träna kreativitet, samarbete och problemlösningsförmåga. Det är också en ingång till att diskutera och lära mer om naturen och om hur vi använder jorden och dess resurser. Att skolan ger alla elever erfarenhet av att vara ute i skog och mark är också avgörande för att ge alla barn och ungdomar kunskaper och erfarenheter för att självständigt kunna röra sig i naturen och ta del av friluftslivets möjligheter.

Allemansrätten

Alla barn och elever i Sverige får lära sig om allemansrätten i skolan. Det är en grundförutsättning för friluftslivet; allemansrätten finns inskriven i regeringsformen och är en nationalsymbol för Sverige. Allemansrätten ger oss kunskap om både rättigheter och skyldigheter i vårt umgänge med naturen. För Miljöpartiet är det viktigt att alla barn och elever i alla skolformer lär sig vad allemansrätten är genom att använda sig av den i lärandet om hållbarhet, natur och friluftsliv.

Förskolan

Förskolan lägger grunden för det livslånga lärandet

Förskolan lägger grunden för det lärande som fortsätter resten av livet. Förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande. Förskolan ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn. Barnen ska få möjlighet att lära och utvecklas genom att leka, skapa och utforska – på egen hand, i grupp och tillsammans med vuxna i en samvaro som ger barnen omsorg och trygghet, vilket är en viktig uppgift för förskolan.

Förskolan i Sverige behöver mindre barngrupper och mer personal. Införandet av en bemanningsnorm i förskolan skulle minska antalet barn per förskollärare och därmed öka kvaliteten i förskolan.

Likvärdighetsmiljarder till förskolan

Miljöpartiet vill stärka likvärdigheten i förskolan genom att öka statens andel av förskolans finansiering. För att det ska vara möjligt i hela landet och bli rättvist vill Miljöpartiet att dessa pengar ska fördelas utifrån socioekonomiska faktorer, vilket innebär att förskolor i politiskt eftersatta områden stärks. Alla barn behöver bli sedda i förskolan, varje dag. Vi behöver fler vuxna i förskolan för att detta ska bli möjligt. Dessa likvärdighetsmiljarder som krävs för att förskolan ska kunna utföra sitt uppdrag kan användas till att både anställa fler pedagoger, höja lönerna, erbjuda personalen bättre kompetensutveckling och öka tillgången på specialpedagoger, allt utifrån de lokala behoven.

Förskolan har en viktig roll i att kompensera för skillnader i barns uppväxtvillkor. Vi vet att deltagande i förskola har betydelse för barnets framtida skolresultat. I Sverige går idag nästan alla barn i förskola, men bland de barn som inte deltar kommer en större andel från familjer bosatta i områden med större socioekonomiska utmaningar. Ofta finns det också fler barn med annat modersmål än svenska i dessa områden, samtidigt som det arbetar färre legitimerade förskollärare och utbildade barnskötare här. Det är allvarligt, inte minst med tanke på att förskolans kompensatoriska uppdrag har stor betydelse för att ge alla barn likvärdiga livschanser.

Miljöpartiet vill att fler barn ska gå i förskolan. I dag deltar barn med utländsk bakgrund i förskolan i betydligt lägre utsträckning än barn med svensk bakgrund. Det är viktigt att förskolan kommer alla barn till del, inte minst eftersom den har stor betydelse för barns utveckling och framtida skolresultat. Vi anser att förskolan är en rättighet för barnen snarare än ett stöd till föräldrarna. Vi vill att alla barn som inte går i förskolan aktivt ska erbjudas en förskoleplats varje år från två års ålder och att kommunerna ska följa upp de barn mellan två och fem år som inte tar del av förskolan. Vi vill också att den allmänna förskolan utökas från 15 till 30 timmar. Vi vill även att förskolan ska vara avgiftsfri för låginkomsttagare med barn i förskolan från två års ålder. På sikt vill vi att förskolan liksom grundskolan ska vara avgiftsfri för alla.

Fristående förskolor står idag under tillsyn av kommunen. Skolinspektionen har ansvaret att kontrollera att kommunerna uppfyller sitt tillsynsansvar gällande de enskilda förskolorna. Skolinspektionen har vid ett flertal tillfällen anmärkt på att många kommuner, särskilt mellanstora och mindre, inte mår bra av att sköta detta tillsynsuppdrag. Miljöpartiet vill därför att de fristående förskolorna, på samma sätt som friskolorna, ställs under Skolinspektionens tillsyn för att säkerställa att barnen får en verksamhet som garanterat utgår från läroplan samt vetenskap och beprövad erfarenhet.

Miljöpartiet följer forskningen om fördelarna med flerspråkighet med stort intresse. Det finns mycket vetenskapliga bevis för fördelarna med bland annat inlärningsförmågan vid flerspråkighet, inte minst vid modersspråksundervisning parallellt med undervisning i svenska språket. Det är därför av vikt att dessa vetenskapligt bevisade perspektiv systematiskt tas hänsyn till i utbildningen av förskollärare och barnskötare.

Alla barn ska ha rätt till direktinskrivning i förskolan. Direktinskrivning innebär att kommunerna, utan att vårdnadshavarna har ansökt om det, ska erbjuda barn plats vid en förskola inför höstterminen det kalenderår då barnet fyller 3 år. Att ge alla familjer samma chans att skriva in sitt barn i förskola skulle öka jämlikheten i Sverige. Om platsen inte tas i anspråk, bör en ny plats på en specifik förskola (ej pedagogisk omsorg) erbjudas varje år.

Barnskötare är den största yrkesgruppen i förskolan och spelar en central roll för barnens trygghet, omsorg och sociala utveckling. Utbildningarna till barnskötare

varierar i hög grad i Sverige idag. Miljöpartiet ser behov av att utbildningarna renodlas och anpassas bättre till det arbete som väntar efter utbildningen. Genom en mer renodlad barnskötarutbildning kan och bör barnskötare göras till en skyddad yrkestitel. Det skulle även kunna resultera i att fler söker sig till yrket, som idag lider av brist på kompetens.

Tillkalla en förskolekommission

Förskolan är första steget i det svenska utbildningssystemet och behöver lägga en stabil grund för alla barns utbildning. Samtidigt ser vi att likvärdigheten brister. De senaste mandatperioderna har Sverige gjort en stor översyn av skolan med hjälp av en skolkommision som bestod av forskare, professioner och elevrörelsen. Vi ser behov av det även för förskolan.

Alla barn ska ha rätt till fritids

Fritidshemmet är ett viktigt komplement till skolan. Det ger barnet stöd i lärandet och både social och språklig träning. Det är en plats för läsning och kulturupplevelser, för rörelse och friluftsliv, men också för vila och rekreation. Fritids kan fylla en viktig roll i att stötta de barn som har tuffast förutsättningar att klara skolan. Men de barn som har störst nytta av fritids saknar ofta rätten att gå där. Ett barn med långtidsarbetslösa föräldrar eller som av andra skäl befinner sig i en utsatt miljö riskerar att gå miste om fritidshemmets stöd eftersom det i dag enbart är barn vars föräldrar arbetar som har rätt att gå där. Miljöpartiet vill ge alla barn rätt till fritids och samtidigt stärka kvaliteten och likvärdigheten för fritidshemmet.

Elevhälsa

En av de viktigaste investeringarna handlar om elevers hälsa. Elever som far illa eller mår dåligt riskerar att detta blir ett hinder också för lärandet och skolgången. Därför måste alla elever få rätt hjälp i rätt tid, och mobbning och annan utsatthet bekämpas. En bra elevhälsa ska vara tillgänglig för eleverna och ska kunna hjälpa lärarna att vara en motor i arbetet för trygghet och studiero på skolan. Det kräver en förstärkt elevhälsa som också sätter stödet till den enskilda eleven i centrum. Det kräver också en utvecklad samverkan mellan elevhälsan, socialtjänsten och den allmänna hälso- och sjukvården. Ingen elev ska falla mellan stolarna.

Miljöpartiet vill att bedömningar av psykisk och psykosocial hälsa ska inkluderas i de hälsobesök inom elevhälsan som innefattar allmänna hälsokontroller. Detta för att upptäcka och behandla psykisk ohälsa i tid.

Vi behöver en utbyggd elevhälsa på våra skolor. Den psykiska ohälsan bland unga ökar och det behövs en utvecklad samverkan mellan elevhälsan, socialtjänsten och den allmänna hälso- och sjukvården. I den statliga utredningen SOU 2021:11 Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven föreslås regleringar för elevhälsan. Man föreslår att det minst ska vara en skolläkare per 7 000 elever, en skolpsykolog per 1 000 elever, en skolsköterska per 430 elever och en kurator per 400 elever. Det skulle innebära färre elever per yrkeskategori för alla yrkeskategorier inom elevhälsan. I dag har skolläkare ansvar för cirka 10 000 elever i genomsnitt och psykologer för 1 500

elever i genomsnitt. Miljöpartiet vill att det ska bli fler skolläkare, skolpsykologer, skolsköterskor och kuratorer i den svenska skolan för att närma sig målen i nämnda utredning.

Miljöpartiet vill införa ett system med en basbemanning för elevhälsan på alla skolor utifrån en socioekonomisk viktning av eleverna på skolan, där skolor med sämre förutsättningar i mer utsatta områden måste ha en mer utbyggd elevhälsa.

Frukost och lunch i skolan

Alla elever inom grund- och gymnasieskolan ska serveras god, näringsrik, miljövänlig, ekologisk och helst närodlat skolmat. Det gäller även de som har en kosthållning baserad på etiska, religiösa eller medicinska skäl. Skolmaten ska vara avgiftsfri.

Vi vill införa att frukost serveras i grund- och gymnasieskolan. Det är viktigt att alla eleverna får frukost på morgonen, oavsett hemförhållanden, för att de ska ta sig an skoldagen på lika villkor. Hungriga magar försvårar inläringen och ökar oron i klassrummet. Frukost på morgonen ger både elever och lärare bättre skoldag.

Vi vill verka för att alla kommuner i Sverige, med stöd av statlig finansiering, skall erbjuda gratis skollunch i grundskolan under loven.

Resursskolor

Miljöpartiet oroar sig över de elever som har behov av särskilt stöd och som inte får det inom ramen för den ordinarie utbildningen. En del elever behöver på grund av t.ex. en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning utbildning på ett sätt som den ordinarie skolan inte kan erbjuda. Här är etableringen av resursskolor en del av lösningen.

Det är tydligt att det krävs nya medel och metoder för att möta dessa elever så att de får den lagstadgade undervisningen som de har rätt till under former som är anpassade till deras behov och förmågor. Elevernas behov kan vara under lång tid, eller förändras över tid. Det är av yttersta vikt att elevens behov av stöd står i centrum, det får aldrig vara skolpengsmodeller eller resursbrist som står i vägen för elevers rätt till utbildning.

Miljöpartiet vill säkerställa att de tilläggsbelopp som krävs för finansieringen av resursskolorna ger den långsiktighet och förutsägbarhet som behövs för verksamheternas kvalitet och utveckling, samt för elevernas trygghet.

Anpassad skola

Anpassad skola ger utbildning till elever med en intellektuell funktionsnedsättning och ska ge kunskaper, bidra till personlig utveckling och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhället. Vidare vill vi att även förskoleklass ska ingå i den anpassade skolans uppdrag.

Det är av stor vikt att även personer med intellektuell funktionsnedsättning, precis som alla andra, erbjuds en bred palett av både utbildningar och arbetsmarknadsinsatser som är anpassade efter deras behov och förutsättningar. Att så många elever saknar sysselsättning efter gymnasiesärskolan är en stor förlust för både individen och samhället. Ett nära samarbete mellan anpassad gymnasieskola och det lokala näringslivet är helt avgörande, både för att utbildningen ska innehålla det som arbetsgivarna efterfrågar

och för att elever och arbetsgivare ska mötas och lära känna varandra redan under utbildningen. Här finns det framgångsrika exempel som kan utvecklas och skalas upp. Det måste också finnas goda möjligheter att läsa kurser i gymnasieskolan och att ta del av t.ex. yrkespaketen i komvux när det är möjligt.

Stöd till vuxenutbildning och yrkeshögskolan

Alla behövs på svensk arbetsmarknad. Med hög arbetslöshet och branscher som inte hittar sökande till sina tjänster behövs alla möjligheter att byta yrke eller öka sin kompetens. Vuxenutbildningen och yrkeshögskolan är bärande komponenter för det livslånga lärandet. Komvux erbjuder SFI samt grund- och gymnasieutbildningar till den som behöver stärka sin position på arbetsmarknaden. Särskilt viktiga är de olika yrkespaketen som leder till branschcertifieringar. Komvux är också en utbildningsform som öppnar dörren till högre studier. Yrkeshögskolan erbjuder eftergymnasiala utbildningar över hela landet med nära anknytning till arbetsmarknadens behov och där studenterna i hög grad får jobb direkt efter avslutade studier. Det är en viktig utbildningsform för att motverka kompetensbrist inom viktiga yrkesområden, och det finns potential för utbyggnad som behöver ske i så hög takt som möjligt med bibehållen hög kvalitet.

Miljöpartiet vill att alla människor ska ges möjligheten att bidra till omställningen. Bygget av framtidens Sverige kommer att skapa tusentals och åter tusentals arbetstillfällen. För att den mångfald av kompetens och erfarenhet som många redan besitter ska förvaltas på bästa sätt måste människor erbjudas möjligheten att om- och vidareutbilda sig under hela yrkeslivet. När fossila verksamheter fasas ut bör staten skapa goda förutsättningar för investeringar i grön industri och gröna innovationer i hela landet för att genom klimatomställningen skapa nya gröna jobb. Staten bör ta ett särskilt ansvar för trygghetssystem och skyddsnät under omställningen. Därför bör regeringen lansera ett grönt kunskapslyft med syftet att underlätta teknik- och kompetensskifte och omställning till en hållbar arbetsmarknad. Kunskapslyftet bör genomföras som en arbetsmarknadspolitisk åtgärd inom vuxenutbildningen, YH-utbildningar samt gymnasieskola och högskola i syfte att motverka arbetslöshet och skapa hållbara jobb för unga.

I solidaritet med Ukraina

Ukrainska flyktingar har rätt att arbeta i Sverige, men många har fortfarande svårt att komma in på arbetsmarknaden på grund av att de inte kan tillräckligt bra svenska. Sedan sommaren 2023 är det möjligt för kommunerna att erbjuda de som har flytt från Ukraina kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare, SFI. För Miljöpartiet är det däremot tydligt att denna åtgärd inte är tillräcklig. Det är bra att många kommuner erbjuder SFI och att de får ersättning för det, men möjligheten för ukrainare att lära sig svenska och därmed förbättra sina möjligheter på arbetsmarknaden ska inte vara beroende av vilken kommun man bor i. Medel för SFI ska heller inte dras från kommunersättningar för flyktingmottagande, som regeringen föreslår. Till skillnad från regeringen vill vi i Miljöpartiet att ukrainska flyktingar ska ha rätt till SFI, det ska inte bara vara något som kommunerna kan erbjuda.

Många ukrainska flyktingar har värdefull kompetens som efterfrågas på den svenska arbetsmarknaden och viljan att arbeta är stark – ändå saknar många arbete. Vi vet att språkbarriärer är ett hinder in till arbetsmarknaden, därför måste kommunerna bli

skyldiga att erbjuda svenskundervisning. Det är bra för att stärka den svenska arbetsmarknaden men också för att ge ukrainare möjligheter att leva och trivas i Sverige. På lång sikt är det dessutom värdefullt att de som senare återvänder till ett fritt och fredligt Ukraina behärskar svenska och har positiva erfarenheter från sin tid i Sverige. Det kan i synnerhet underlätta genomförandet av svenska hjälpinsatser i återuppbyggandet av det krigsskadade Ukraina.

I massflyktsdirektivet anges att ukrainska flyktingar ska tillåtas delta i utbildningsmöjligheter för vuxna, yrkesutbildning och praktisk arbetsplatsorientering. Massflyktsdirektivets krav är EU:s minimikrav, men det finns ingenting som hindrar Sverige från att gå längre. Ukrainska flyktingar ska ges bättre möjligheter till utbildning som gör det möjligt för dem att få arbete i Sverige. Miljöpartiet står i solidaritet med det ukrainska folket.

Jämställdhet och jämlikhet

Alla barn och unga har rätt att utvecklas till den de är och vill vara, oavsett könsidentitet och bakgrund. Förskola och skola har ett kompensatoriskt uppdrag som är fastställt i lag och ska utföras. Vi ser att den starkaste bestämningsfaktorn för resultat i skolan är föräldrarnas utbildningsbakgrund och vi ser att ojämlikheten ökar i svensk skola. Den utvecklingen måste vändas.

Även jämställdheten i skolan måste stärkas. I dag får pojkar lägre betyg, blir inte lika ofta behöriga till gymnasieskolan och går heller inte ut gymnasiet med examen i samma utsträckning som flickor. Könsskillnaderna i skolresultat har funnits så länge att de ibland tas för givna, trots att erfarenheten visar att det går att minska skillnaderna. Vi behöver möta pojkar med samma höga förväntningar som flickor i skolan och erbjuda likvärdiga möjligheter att utvecklas och lyckas med sina studier. Det är självklart för oss att barn och elever ska möta förskollärare och lärare med genuspedagogisk kompetens.

De strukturer som finns i samhället går igen just i skolan. Flickor presterar bättre än pojkar, flickor utsätts oftare för trakasserier och flickor mår oftare sämre. Samtidigt finns normer kring vad som anses manligt och maskulint, något som många pojkar inte känner sig hemma i. Detta är en utveckling vi kan vända genom att stärka elevhälsan och lärarnas kunskap om genusfrågor och normkritik. Miljöpartiet vill inrätta ett nationellt centrum för normkritisk pedagogik, så att framgångsrika modeller kan spridas till kommuner och andra huvudmän. Det ska också kunna fungera som ett resurscentrum där kompetens kring normkritisk pedagogik kan samlas så att den blir lättillgänglig för kommuner och enskilda skolor. Centrumet kan även få i uppdrag att granska läromedel, läroplaner och andra dokument ur ett normkritiskt perspektiv.

Vad gäller universitet och högskola, vuxenutbildningen och yrkesutbildningen har dessa en viktig uppgift i att förmedla kunskap och bildning och på så vis skapa välbefinnande och ett öppet, demokratiskt samhälle. Tillgången på kunskap är en demokratisk rättighet och det är därför viktigt att bredda rekryteringen till dessa utbildningar. Den sociala, könsmässiga och etniska snedrekryteringen har visserligen minskat under de senaste decennierna, men den högre utbildningen behöver i större utsträckning använda alternativa antagningsmetoder eftersom betygsintagning konserverar de sociala skillnaderna från grund- och gymnasieskola.

Högskolan ska aktivt motverka alla former av diskriminering. Den ska främja jämställdhet och motverka könsstereotypa utbildningsval, till exempel genom ett

integrerat genusperspektiv i högre utbildningar. Kunskapen och kompetensen i hbtqi-frågor behöver förbättras.

Tillgänglig barnomsorg

För en jämställd arbetsmarknad krävs en bra barnomsorg. Idag ser tillgången till barnomsorg på obekväma arbetstid olika ut mellan landets kommuner. Kommunerna är inte skyldiga att erbjuda barnomsorg på obekväma tider, vilket orsakar stora problem för de föräldrar som arbetar kvällar, nätter, helger eller mycket tidigt på morgonen. Miljöpartiet vill att barnomsorgen ska vara tillgänglig även på kvällar, helger och nätter.

Ungas val lägger grunden

Ungas val av utbildning och yrken lägger grunden till deras framtida inkomster. Unga väljer olika, tror olika om sig själva och sin förmåga och givetvis spelar samhällets förväntningar in. Att från början välja olika riskerar att cementera ojämställdheten framöver. Frågan lyfts av Kommissionen för jämställda livsinkomster som även hänvisar till SOU 2019:4 Utredningen om en utvecklad studie- och yrkesvägledning som poängterar att det är avgörande att elever har kunskaper om vilka konsekvenser utbildnings- och yrkesval kan ha för bland annat karriärs- och löneutveckling för att nå målen med en jämställd utbildning, och i förlängningen ett jämställt arbetsliv. Utöver det kan det finnas djupare skäl till varför man väljer olika som kan behöva analyseras. Miljöpartiet anser att regeringen bör återkomma med förslag som gör landets studie- och yrkesvägledning för både unga och vuxna mer jämställd.

Akademisk frihet – en stark och bred högre utbildning och forskning

Sverige ska vara ett land där alla har möjlighet till livslångt lärande. Vår ställning som kunskapsnation bygger på en välutbildad befolkning och på forskning av hög kvalitet. Kunskap bidrar till förståelse för omvärlden oavsett om den är av kommersiellt intresse eller inte. Humaniora, konst och tvärvetenskapliga ämnen stärker och utvecklas i samklang med utbildningar i teknik och natur- och samhällsvetenskap. Grundforskning och forskningsfinansiering som inte är öronmärkt är nödvändiga förutsättningar för framtida kommersiella genombrott och en framgångsrik spetsforskning.

En stark och levande demokrati bygger på grundläggande principer om fri akademi, fria domstolar, fri press och fri kultur. Politiskt inflytande och kortsiktiga intressen får inte definiera vilka ämnen som får forskas på eller undervisas om inom våra lärosäten. Akademisk frihet är mer än enbart den nu grundlagsskyddade friheten att fritt välja forskningsfrågor, forskningsmetod och publicering av resultatet. Akademisk frihet omfattar också högre utbildning och lärosätenas organisering, finansiering och utnämningar av styrelse och rektorer. Det behöver förtydligas och skyddet för den akademiska friheten bör stärkas i grundlag.

Forskningen ska vara fri. Oberoende grundforskning är viktig för Sveriges och hela världens utveckling. Samtidigt är det rimligt att en del av de pengar som samhället satsar kan vara föremål för politiska prioriteringar och strategiska satsningar. Vi vill särskilt satsa på forskning som hjälper oss att hantera klimat- och miljökrisen. Detta får dock inte gå ut över grundforskningen. Basanslagen behöver användas till att stärka

anställningstryggheter för lärare och forskare. Det ska också ge universitet och högskolor förutsättningar att fatta långsiktiga beslut om sin forskning och att värna lärosätets integritet gentemot sina samarbetspartners. Ett lärosäte ska aldrig hamna i en situation där bristande forskningsfinansiering gör att man inte avstår finansiering med villkor som riskerar lärosätets självständighet, den öppna och fria forskningen eller tar säkerhetspolitiska risker.

Högre utbildning och forskning som kraft för omställningen

Den samhällsomvandling som krävs för att bromsa och hantera konsekvenserna av klimatförändringarna utgör en delvis oöverblickbar utmaning. Högre utbildning och forskning har en nyckelroll att spela för att möjliggöra omställningen till ett hållbart samhälle. I såväl grundlagen som högskolelagen finns redan mandat att aktivt arbeta för att främja hållbar utveckling, och genom mångvetenskapligt angreppssätt får samhället en bred bild av klimatförändringarnas orsaker, utveckling och konsekvenser. Lärosätena har en enorm potential att utgöra en stark kraft i omställningen – genom utbildning, forskning, samverkan och omställning av den egna verksamheten – men liksom andra aktörer behöver lärosätenas arbete med att främja hållbar utveckling intensifieras, uppdragen förtydligas och resurser tillsättas.

Förståelsen för den globala uppvärmningen, dess orsaker och konsekvenser, får vi från forskningen. Den samlade vetenskapens besked om vad som krävs för att undvika de värsta följderna av klimatförändringarna är ”en snabb och genomgripande omställning vars motstycke saknas i historien”. Samtidigt är behovet av nya kunskaper om hur vi anpassar oss till det förändrande klimatet akut, och mer forskning behövs. Det är med andra ord ingen liten uppgift som åsyftas i högskolelagen, som anger att lärosätena i sin verksamhet ska främja en utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa. För att lärosätena ska uppfylla sitt uppdrag att främja hållbar utveckling krävs att de genom utbildning, forskning och samverkan bidrar till en snabb och genomgripande förändring vars motstycke saknas i historien.

För Miljöpartiet är vetenskaplig grund ett fundament i allt vi gör. Vi tar allvarligt på politikens roll att ge förutsättningar för den fria akademien att ge oss kunskaperna vi behöver för att kunna genomföra en rättvis omställning till ett hållbart samhälle, med bibehållen respekt för akademins frihet och oberoende.

Utvecklingsforskning

Miljöpartiet vill säkerställa finansiering för svensk utvecklingsforskning och underlätta för forskningssamarbeten med forskare i låginkomstländer. För att bygga en robust värld fri från fattigdom och förtryck krävs kunskap om vad som behöver göras och kompetens nog för att göra det på bästa sätt. Därför oroas vi när viktiga områden där Sverige bidragit till det internationella vetenskapssamhället prioriteras bort av regeringen. Svensk utvecklingsforskning omfattar vitt skilda områden som skuld-hållbarhet, energiomställning, epidemier och jordbruksutveckling, men också sådant som rör kvinnors och flickors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter. Den ger värdefull kunskap som är viktig även för oss i Sverige.

Satsa på forskning utan försöksdjur

Miljöpartiet är rösten för de som inte har en. Miljöpartiet vill att Sverige tar fram en handlingsplan för att så långt möjligt gå över till forskning fri från djurförsök. Vi vill också öka de statliga anslagen till forskning fri från djurförsök och förbättra möjligheten för validering av alternativa metoder. Organisationer som företräder djurskyddsintressen ska få rätt att överklaga beslut i de djurförsöksetiska nämnderna.

Forskningens etikprövning

Forskning måste vara etisk. Akademiska discipliner behöver ha tydliga etiska standarder och rutiner och det måste finnas möjligheter att anmäla etiska övertramp. Detta kan regleras effektivt i lagstiftning, som i den norska etikprövningslagen. Sveriges nuvarande etikprövningssystem fungerar otillfredsställande för i synnerhet humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning. Etikprövningssystemet sätter upp hinder för forskning i viktiga frågor samtidigt som det skapar onödigt stora administrativa bördor och höga kostnader. Ett exempel är att det med dagens system krävs etikprövningstillstånd för att bedriva forskning på politiska partiföreträdares tal och debattinlägg, detta då de kan anses innehålla ”känsliga personuppgifter” i form av politiska åsikter. Miljöpartiet ser därför anledning att förtydliga etikprövningen för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning i syfte att minimera onödiga administrativa hinder och möjliggöra för ytterligare forskning inom disciplinerna.

Sveriges lantbruksuniversitet under Utbildningsdepartementet

Idag lyder samtliga av Sveriges högskolor och universitet under Utbildningsdepartementet, förutom Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Även övriga myndigheter inom utbildningsområdet lyder under Utbildningsdepartementet. Det finns ingen tydlig anledning till att just SLU bör undantas detta. För att säkra en likgiltig utbildningsförvaltning i hela Sverige bör SLU, likt resten av högskolorna i landet, lyda under Utbildningsdepartementet.

Säkra ULF och den utbildningsvetenskapliga forskningen

ULF står för Utbildning, Lärande, Forskning, och akronymen är en blinkning åt det så kallade ALF-avtalet, det vill säga det avtal som staten har med regionerna om samverkan inom forskning och utbildning för att främja hälso- och sjukvårdens utveckling. Syftet är att främja en långsiktig utveckling av svensk skola genom samverkan mellan skolhuvudmän och lärosäten kring praktisknära forskning. Försöksverksamheten startade 2017 och övergår till permanent verksamhet från och med den 1 januari 2025.

Den breda utbildningen i Sverige gynnas av ett utvecklat samverkansarbete och inte minst praktisknära forskning. Miljöpartiet är mycket positivt inställd till satsningen och understryker vikten av att säkra en långsiktig finansiering till verksamheten.

Studentlivet

Studenters ekonomiska trygghet

Man ska kunna studera på högskola eller universitet oavsett var man kommer ifrån i samhället och landet. Miljöpartiet vill göra det enklare att ta steget att studera vidare genom att förbättra studenters bostadssituation och ekonomiska trygghet.

När Miljöpartiet satt i regeringen drev vi igenom en höjning av studiebidraget med 300 kronor i månaden och såg till att studenter med särskilda skäl får sjukskriva sig på deltid (2019). Vi vill jobba vidare för att alla studenter ska omfattas av a-kassa och sjukförsäkring på samma villkor som de yrkesarbetande har. Studenter behöver ha rätt till sjukskrivning och rehabilitering på villkor som är likvärdiga arbetstagare.

Studenter är en grupp med mycket små ekonomiska marginaler och den ekonomiska stressen påverkar många studenter negativt. Bidragsdelen i studiemedlet har länge släpat efter prisutvecklingen och singelstudenthushåll tillhör den grupp som drabbas värst av den höga inflationen. Därför vill vi höja studiebidraget med ytterligare 300 kronor i månaden och vi vill se över regelverket för fribeloppet till att enbart gälla under terminstiderna. En höjning av studiemedlet och större möjligheter att ha inkomster mellan terminerna skapar bättre förutsättningar för att fler ska välja att vidareutbilda sig och för de som väljer att göra det att klara sig ekonomiskt. Miljöpartiet vill dessutom utöka antalet veckor som en kan ta ut studiemedel från CSN.

För att ytterligare undanröja att den egna ekonomin blir ett hinder för vidareutbildning, har omställningsstudiestödet introducerats som ett studiemedel för personer mitt i arbetslivet. Genom omställningsstudiestödet ges människor en chans att fortbilda sig inom sitt yrke, eller att välja en ny väg i livet genom att utbilda sig inom ett nytt område. Att anställda ges en möjlighet till omställningsstudiestöd stärker deras position på arbetsmarknaden, samtidigt som rörligheten och matchningen främjas genom att en ersättare anställs under utbildningstiden. Men det är mycket viktigt att det tillförs medel för omställningsstudiestödet, då efterfrågan är så mycket större än det finns medel avsatta och många har blivit utan på grund av administrativa kapacitetsbrister hos CSN.

Miljöpartiet vill vidare att det ska vara möjligt att efter en tid återkvalificera sig för att få möjlighet att söka ytterligare perioder med omställningsstöd för att möjliggöra omställning flera gånger under arbetslivet.

Mer lärarledd undervisning i högskolan

Det finns inga genvägar till högre kvalitet i undervisningen i högskolan. Lärarledd tid är avgörande för studenternas möjlighet att tillgodogöra sig kurslitteratur och för att höja undervisningens kvalitet.

Universitetskanslersämbetet har kartlagt hur mycket studenterna i högskolan träffar sina lärare. Av deras rapport Lärarledd tid i den svenska högskolan (rapport 2018:15) framgår att en svensk student i genomsnitt träffar sina lärare elva timmar per vecka under sin första termin på högskolan. Variationerna är dock mycket stora. Studerande inom ämnesområdena humaniora, samhällsvetenskap, teologi och juridik har i genomsnitt endast åtta timmars lärarledd undervisning per vecka. Minst lärarledd tid har studenter som läser sociologi, litteraturvetenskap och historia som bara erbjuds mellan sex och sju timmar lärarledd tid per vecka. Enligt Universitetskanslersämbetet är det alltför lite tid för att skapa en utbildning av hög kvalitet. Hur den lärarledda undervisningstiden på högskolan kan öka, i synnerhet på de utbildningar där den är som lägst, behöver ses över för att målet om likvärdighet i utbildningen ska nås.

Genom att ändra resursfördelningssystemet och ta bort ersättningsbeloppen kan resurser riktas till de utbildningar som idag erbjuder minst lärarledd undervisning. Därigenom skapas möjligheter att höja status och kvalitet på dessa utbildningar. Miljöpartiet vill på sikt avveckla det så kallade produktivitetsavdraget som i praktiken urholkar finansieringen av högre utbildning och forskning.

Stärk studenternas psykosociala hälsa

Den psykiska ohälsan är i dag alltför utbredd bland studenter vid Sveriges lärosäten. Folkhälsomyndighetens enkätundersökningar visar att högskolestudenter mellan 18 och 29 år oftare lider av ett nedsatt psykiskt välbefinnande jämfört med yrkesarbetande i samma åldersgrupp.

Miljöpartiet ser att det behövs en genomgripande nationell kartläggning av studenters psykiska hälsa och de olika vårdaktörernas ansvarsområden, med förslag till åtgärder. Idag slussas studenter mellan studenthälsan och primärvården helt i onödan. I kartläggningen behöver dessutom studenters möjligheter till sjukskrivning och rehabilitering på samma villkor som anställda belysas. Studenthälsan på landets lärosäten bör inkludera även icke-studierelaterade problem för att komma till bukt med problemen, suicidprevention i synnerhet. Studenthälsan bör även få rätten att remittera vidare studenter om behovet anses så pass stort att det är befogat.

Studentinflytande

Studenternas påverkan på svensk högre utbildning är lagstadgad och utförs genom studentkårer på landets lärosäten och genom Sveriges förenade studentkårer (SFS). Majoriteten av deras verksamheter finansieras av statliga bidrag, och en mindre del genom medlemsavgifter. Detta system infördes 2010 som en kompensation för minskade medlemsantal i samband med att det slutade vara obligatoriskt att vara med i en studentkår. Miljöpartiet vidhåller vikten av säkrad finansiering till landets studentkårer och avser långsiktigt säkra studenternas demokratiska inflytande på högskolorna.

Amanda Lind (MP)

Daniel Helldén (MP)

Leila Ali Elmi (MP)

Emma Berginger (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Rebecka Le Moine (MP)

Katarina Luhr (MP)

Jan Riise (MP)

Camilla Hansén (MP)

Janine Alm Ericson (MP)

Mats Berglund (MP)

Linus Lakso (MP)

Rasmus Ling (MP)

Emma Nohrén (MP)

Jacob Risberg (MP)

Märta Stenevi (MP)

Elin Söderberg (MP)

Ulrika Westerlund (MP)